

TYRVÄÄLÄISEN TALONPOIKAISPERHEEN VAIHEITA 1700-LUVUN LOPULTA 1800-LUVUN NÄLKÄVUOSIIN

Talollisesta pelimanniksi

Tyrvään pitäjän jakavan vesistön, Liekoveden, pohjoispuolella sijatsevassa Liuhan kylässä on asuttu jo keskiajalta lähtien. Talonnimenä Liuha esiintyy jo 1400-luvun Kallialan kirkontileissä. Rekolan talo, kertomukseni kohde, on saanut nimensä Gregorius-nimestä, jonka suomalainen muunnos, Reko, on talonnimen lähtökohta.

20.5.1793 vietettiin Tyrvään pitäjän Liuhan kylän Rekolassa häitä. Morsian oli talon vanhin tytär, Maria Tuomaan-tytär ja sulhanen saman pitäjän Laukulan kylän Korkin poika, Jaakko Heikinpoika. Rekolan ainoa poika oli kuollut muutamia vuosia aiemmin, jolloin aukeni kotiväyn paikka. Morsiamen isä, Tuomas Tuomaanpoika oli myös tullut Rekolaan kotivävyksi Karkun pitäjän Kaajalta. Rekolan talossa asui n.s. suurperhe: vanhapari Jaakko ja Maria, kaksi Marian sisarta, sekä renki ja piika.

Jaakon ja Marian ensimmäinen lapsi, Maria, syntyi syksyllä 1794, mutta jaksosi elää vain vajaan vuoden. 200 vuotta

→

Saloniemi Marjo-Riitta - Tuulasvaara-Kaleva, Tiina: Messukylän kolme hautausmaata. Julkaisematon käsikirjoitus. Tampere 1989.

Saloniemi Marjo-Riitta - Tuulasvaara-Kaleva, Tiina: Tampereen Kalevankankaan hautausmaa. Julkaisemato käsikirjoitus. Tampere 1990.

Väyrynen, Leo: Hautausmaat maamme kirkollisessa kansanperinteessä. Esitelmä Suomen hautausmaa- ja krematorioliiton koulutuspäivillä Helsingissä 22.-23.5. 1989.

sitten oli lapsikuolleisuus hyvin suurta. Alle yksivuotiaat kuolivat ripuliin ja muutaman viikon ikäiset synnyntäiseen heikkouteen. Yli vuoden vanhat menehtyivät rokkoihin ja hinkuyskään, joista alle yksivuotiaita suojeli äidiltä saatu luontainen immunitaetti.

Perheen toinen lapsi syntyi 1796 saaden kasteessa nimen Liisa. Hänellä oli onnea selviytyä lapsuuden vaaroista. Normaalit sukututkimuslähteet eivät kerro mitään Liisan vaiheista ennen ripille pääsyä ja 21.6.1819 tapahtunutta aviointumista. Liisa kuului siihen tyrvääläisten vähemmistöön, joka avioitui oman pitäjän ulkopuolelle. Huittisten historiassa on laskettu, että noin neljännes avioliitoista suuntautui pitäjän ulkopuolelle. Näin olen arvioinut tapahtuneen myös Tyrväällä.

Liisan aviomies oli Mouhijärven Mustianojan Uusi-Liuhan talon vanhin poika, Esa Mikonpoika. Lienee ollut tarkoitus, että Esa ja Liisa olisivat jatkaneet isä Mikon jälkeen Uusi-Liuhan isäntänä ja emäntänä, mutta toisin kävi. Liisa menehtyi 28.12.1819 lapsivuoteeseen synnytettyään kuolleen poikalapsen. Ei Esastakaan enää tullut isäntää, vaan hän ajautui uuteen avioliittoon Urjalaaneläen siellä lopun elämänsä renkimiehenä.

Kolmas lapsi syntyi 1798 saaden vanhan satakuntalaisen tavan mukaan syntymäpäivää seuraavana päivänä suoritettuna kasteessa nimen Maria. Vanhaan pohjoismaiseen tapaan kuului myös se, että lapsena kuolleen nimi annettiin uudelle tulokkaalle. 26.6.1820 vietettiin taas häitä Rekolassa, kun Maria oli täyttänyt laillisen avioliittoikänsä, 21 vuotta. Useimmat naiset solmivat avioliiton 21-23 vuoden ikäisinä, miehet muutamaa vuotta vanhempina. Sulhanen oli saman pitäjän Hannulankylän Apiaisen talon vanhin poi-

ka ja tuleva isäntä, Heikki Kustaa Heikinpoika.

Apiaisella oli tällöin hankala tilanne. Heikin isä Heikki Matinpoika (8.1.1757–21.1.1815) kuoli Heikin ollessa 16-vuotias. Talo jäi ilman isäntää ja sitä hallitsivat Heikin isoisä, Matti Matinpoika (25.1.1726–2.12.1822) ja äiti Leena Juhontytär (1.5.1766–23.12.1823), joten Heikillä oli kova kiire avioliittoon. Hän oli vuoden vaimoaan nuorempi. Apiaisella oli vielä kolme nuorempaa sisarusta, joiden vaiheisiin törmäämme myöhemmin.

Perheeseen syntyi vuosien 1821–36 välisenä aikana seitsemän lasta, joista viisi eli aikuiseksi. 9.3.1821 syntynyt esikoislapsi, Maija Stiinaksi kastettu, avioitui Huittisten tai oikeastaan Keikyän Saappalan Jaatsin pojan, Matti Martinpojan kanssa. Matti kunnostautui sikäli, että hänet valittiin 1850-luvulla kirkon kuudennusmieheksi. Hän menehtyi nälkävuonna 1867. Appiukko Heikistä tiedetään, että häntä sakotettiin ainakin kerran juopottelusta.

Rekolan neljäs lapsi syntyi 1801. Lapsen nimeksi merkittiin kasteessa Jaakko. Hänestä tuli isänsä jälkeen Rekolan isäntä, koska oli perheen vanhin poika. Tytöt Liisa ja Maria oli naitettu säätynsä mukaisesti. Jaakko Jaakonpoika Rekola vihittiin 5.6.1821 saman pitäjän Hannulan kylän Apiaisen talon tyttären Maria Stiina Heikintyttären kanssa (s. 20.4.1801). Näin Jaakon ja Maria Stiinan avioliitto helpotti Marian ja Heikin huoltovelvollisuutta, kun Apiaisen tytär siirtyi Rekolaan emännäksi.

Jaakko ja Maria saivat seitsemän lasta, joista vanhin, Anna Liisa (s. 26.9.1822) peri Jaakon jälkeen tilan. Näin avautui taas kotiväyn paikka. Jaakko oli myös viinaan menevä, häntäkin oli kerran sakotettu juopumuksesta. Useita tyrvääläisiä isäntiä sakotettiin juopottelusta 100-luvun alkupuolella. Viinankeitto oli silloin tärkeä rahan ansaitsemiskeino. Tyrväältä oli lähes mahdoton viedä kannattavasti viljaa lähimpiin kaupunkeihin. Sensijaan viina oli helpompaa kuljetettavaa ja siitä saadulla rahalla voitiin sitten maksaa verot ja ostaa tuomisia kaupungista.

Viides lapsista, Anna Stiina syntyi 1807. Myös hän avioitui Apiaisen pojan kanssa. Tällä tavalla tulivat Rekolan suku ja Apiaisen suku yhdistetyksi kol-

mella avioliitolla. Anna Stiinan aviomieheksi tuli Jussi Heikinpoika s. 1804. Heidän vihkiaikaansa en ole löytänyt. Ensimmäinen lapsi syntyi tammikuussa 1831, joten vihkimisen on täytynyt tapahtua 1820-luvulla, sen viimeisinä vuosina. Jussi ja Anna Stiina toimivat 1820-luvun lopulla Rekolan, kotitalon vuokraajina. En ole pystynyt selvittämään, miksi Rekolassa oli näinä vuosina lampuoti. 1830-luvun alussa Jussi mainitaan Apiaisen isännän veljenä. 1835 vaiheilla perhe saa torpan. Näin heistä tuli Yli-Houhalan ratsutilan torppareita. 1800-luku, sen alkupuoli oli torppien perustamisen kulta-aikaa. Tähän aikaan taloluku kasvoi vain hitaasti ja väestömäärä rajusti. Kun teollisuus veti vain vähän ja siirtolaisuus oli myös vähäistä, oli lisääntyvä uudisasutus ainoa tapa sitoa ihmiset maahan, s.o. perustaa torppia. Jussille ja Anna Stiinalle syntyi kuusi lasta, joista viisi eli täysi-ikäisiksi. Anna Stiinan kohdalla voi jo alenevasta säätykierrosta.

Susanna Jaakontytär oli Rekolan lapsista kuudes. Hän syntyi Suomen ollessa venäläisten miehittämänä 1.5.1809. Susanna jäi 13-vuotiaana puoliorvoksi, kun isä Jaakko kuoli uudenvuoden päivänä 1822. Ja kun äitikin kuoli 1827, oli Susannalla mahdollisuus jäädä kotitaloon isännän naimattomaksi sisareksi tai avioitua. Susanna valitsi avioliiton, jonka hän solmi 1830-luvun alkupuolella Kii-kan Kulmuntilan Tammelan leski-isännän Matti Antinpojan kanssa.

Matti oli Tyrväänkylän Ala-Kaistin poika, joka itsekin oli avioitunut lesken, 1809 leskeksi jääneen Tammelan emännän kanssa. Susannan tultua emännäksi, eli Tammelassa edellisen emännän ensimmäisestä avioliitosta 1805 syntynyt Heikki, josta tuli Matti Antinpojan jälkeen Tammelan isäntä. Talossa olivat myös emännän toisesta avioliitosta syntyneet Liisa (1813), joka oli vain neljä vuotta äitipuoltaan nuorempi, Maria Kristiina (1819) ja Johanna (1823), josta oli tuleva Susannan veljen Aapon puoliso.

Susannalle ja Matille syntyi kaksi lasta, 1835 Jussi, joka 1850-luvulla eli Kulmuntilassa renkinä. ja 1837 tytär Vilhelmiina Josefiina, joka eli vain kaksi viikkoa.

Susanna jäi 1840 leskeksi. 14 vuotta myöhemmin hän avioitui toisen kerran,

kun hänet vihittiin Kiikan Meskalan kylän Putin vanhanisännän, leskimies Antti Aaponpojan kanssa, joka oli syntynyt 1792. Tämä avioliitto kesti lähes 11 vuotta. Kolmannen avioliiton hän solmi nälkävuosien jälkeen 1870 talollisen poika Mauri Jaakonpojan kanssa (s 1839). Mies oli nyt 30 vuotta Susannaa nuorempi, kun aikaisemmat miehet olivat olleet huomattavasti vanhempia. Kaksi jälkimäistä avioliittoa olivat lapsettomia.

Susannan elämänvaiheet osoittavat, kuinka usein kuolema vieraili perheissä. Äitipuolia, isäpuolia ja orpolapsia siis syntyi. Mieslesket avioituivat lähes säännöllisesti, naislesket selviytyivät helpommin käytännön elämän ongelmista.

Seitsemäntenä lapsista oli 1811 syntynyt Iisakki. Nuoruudessaan Iisakki Jaakonpoika työskenteli renkimiehenä sekä Apiaisessa että Tammelassa. Jo tänä aikana hänet tuomittiin sakkoihin juopottelusta.

1843 tuomittiin talvikäräjillä varkaudesta renki Anders Sundqvist ja irtolaismies Isaak Lindfors eller Lindholm Roismalasta. Iisakki sai kymmenen paria raippoja ja sakkoja sekä kirkkorangaistuksen. 1846 hän syyllistyi murtovarkauteen, josta seurasi kiinteä vankeusrangaistus, jota suorittamaan hän lähti 1847.

Kaiken tämän keskellä hän ehti myös aviliittoon. Hänen puolisonsa oli Tyrvään Roismalan kylän Maijalan talon tytär Eeva Karoliina Matintytär. Vihkiminen tapahtui 1845 Karkussa, mistä Eevan äiti Ulrika Jaakontytär oli kotoisin. Iisakilla ja Eevalla oli yksi yhteinen lapsi. Johanna Vilhelmiina s 5.12.1847. Tätä lasta ei löydetä kastettujen luettelosta. Johanna muutti 1862 vaiheilla piiaksi Punkalaitumelle.

Iisakki lähti kärsimään rangaistustaan ensin Hämeenlinnaan, josta sitten joutui siihen vankijoukkoon, joka pääsi rakentamaan Saimaan kanavaa. Iisakki oli rakentamassa Pällin sulkua. Vuoden 1849 syksyyn asti Iisakki oli rakennustöissä. Marraskuussa hän otti muuttokirjan takaisin Tyrvälle. Tänne hän ei koskaan saapunut, ei myöskään Kiikkaan eikä Karkkuun. Eeva-vasio jäi Tyrvälle ja eli Houhajärven kylässä Ryömän torpassa ainakin vielä 1862.

Aapo Jaakonpoika oli nuorin Rekolan lapsista, syntynyt 1813. Aapo asui ensin kotona ja lähti, kuten veljensä Iisak-

kikin, rengiksi sekä Apiaiselle että Kulmuntilan Tammelaan. Tammelassa ollessaan hän avioitui Tammelan tyttären Johanna Matintyttären kanssa (s 22.5.1832) Johanna oli jo tällöin 6.6.1847 syntyneen Kallen yksinhuoltajajäiti. Avioliitto solmittiin 23.7.1849. Kun Johanna kuoli jo 28.8.1849, jäi Aapo kaksivuotiaan pojan yksinhuoltajaisäksi.

Tavan mukaan Aapo sitten avioitui uudelleen, tällä kertaa morsian oli 1826 syntynyt Tyrvään Tyrväänkylän Pyhäniemen torpan tyttö, Anna Karoliina Jussintytär. Avioliitto solmittiin 28.5.1850. Aapolle ja Annalle syntyi kuusi lasta, joista neljä eli aikuisiksi. Kirkonkirjojen mukaan Aapo elätti perhettään renkinä, torpparina ja mäkitupalaisena. Pelimannin ura ei näistä virallisista lähteistä ilmene, vaan siihen tarvitaan muistinvaraista kansanperinnettä. Tyrvään läinen, entinen kiikkalainen, Antti Nummi pystyitekemään 20 minuutin radio-ohjelman Ahlforssin Aaposta juuri suulliseen kansanperinteeseen nojautuen. Oman tutkimukseni perusteella ei muista Rekolan lapsista löydy kirjoitettua tai kirjoittamatonta aineistoa muutamaa riviä enempää. Iisakin oikeudenkäyntiasia-kirjoista löytyi vielä vähän lisätietoa, mutta esimerkiksi tietoa siitä, olivatko Aapon isä tai isoisä musikaalisia, ei löytynyt.

Tyrvään pitäjän liuhalan kylän Rekolan talon asukkaita

Taulu 1.

Maria Erkintytär Rekola

s 1746, k 15.11.1793

pso Tuomas Tuomaanp. Kaaja, myöh. Rekola
s 1747, k 12.12.1808

Vävy. Karkun Kaajan poika.

Lapsia:

Maria	s 27.05.1773, -> taulu 2
Anna	13.05.1776
Liisa	23.01.1779
Kaisa	13.07.1781
Leena	25.11.1784
Juho	21.06.1787, k 1795

Taulu 2.

Maria Tuomaantytär Rekola,
s 27.05.1773, k 06.03.1827
pso 20.05.1793

Jaakko Heikinpoika

s 02.01.1770, k 01.01.1822

Vävy. Tyrvään Laukulan kylän Korkilta.

Lapsia:

Maria s 04.11.1794, k 24.06.1795

Liisa 16.04.1796, -> taulu 3.

Maria 08.07.1798, -> taulu

08.07.1798, -> taulu 4.

Jaakko 11.07.1801, -> taulu 5.

Anna Stiina 27.02.1807, -> taulu 6.

Susanna 01.05.1809. -> taulu 7.

Iisakki 25.10.1811, -> taulu 8.

Aapo 09.12.1814, -> taulu 9.

Taulu 3.

Liisa Jaakontytär Rekola

s 16.07.1796, k 28.12.1819 (lapsivuode)

pso **Esa Mikonpoika Uusi-Liuha,**

s 23.01.1795, k 23.04.1854

Vmt: Mikko Juhonpoika Uusi-Liuha, 10.08.

1769 ja Maria Jaakontytär, 13.06.1773.

Taulu 4.

Maria Jaakontytär Rekola, myö. Apiainen
s 08.07.1798, k 23.01.1856

pso 26.06.1820

Heikki Kustaa Heikinpoika Apiainen,

s 17.06.1799, k 23.01.1856

Tyrvään Hannulan kylän Apiaisen talon
poika ja isäntä.

Vmt: Heikki Matinp. Apiainen, 08.01.1757-
21.01.1815 ja Leena Juhontr, 01.05.1766-

23.12.1823.

Lapsia:

Maija Stiina s 09.03.1821, -> taulu 10.

Wilhelmiina 02.02.1824

Karoliina

Serafiina 18.01.1827, k 05.10.1829

Hedvig Sofia 25.02.1829

Karoliina

Serafiina 08.02.1831

Heikki Wilhelm 13.01.1833

Juho Wilhelm 22.04.1836, k 22.04.1836

Taulu 5.

Jaakko Jaakonpoika Rekola,

s 11.07.1801, k 29.08.1853

Rekolan isäntä.

pso 05.06.1821

Maija Stiina Heikintytär Apiainen,

s 20.04.1801,

Vmt: Taulu 4. Maija Stiina oli Heikki
Kustaa Apiaisen sisar.

Lapsia:

Anna Liisa s 26.09.1822, -> taulu 11.

Karoliina 04.04.1826, -> taulu 12.

Juho Jaakko 24.01.1828

Wilhelmiina 03.03.1830

Iisakki 12.08.1832

Maija Stiina 07.10.1834

Eeva Serafia 21.01.1839

Taulu 6.

Anna Stiina Jaakontytär Rekola

s 27.02.1807,

pso **Juho Heikinpoika Apiainen,**

s 24.05.1804,

1820-luvun lopulla Juho oli koko Rekolan
tilan vuokraaja. 1830-luvun alussa hänet
mainitaan Apiaisen isännän veljenä ja
1835 jälkeen torpparina Yli-Houhalan
Kukkolassa.

Vmt: Taulu 4. Juho oli Heikki Kustaa
Apiaisen veli.

Lapsia:

Juho Wilhelm s 30.01.1831, k 05.12.1832

Juho 13.06.1833

Wilhelm 23.01.1836

Anna Stina 16.01.1840

Hedvig Sofia 26.03.1843

Heikki Joakim 21.03.1846

Taulu 7.

Susanna Jaakontytär Rekola,

s 01.05.1809,

pso A, miehen B

Matti Antinpoika Kaisti,

s 15.12.1786, k 14.03.1840

Vmt: Tyrvään Tyrväänkylän Ala-Kaistin
isäntä Antti Kaisti ja Maria Tuomaantr.

Lapsia:

Juho 26.05.1835

Vilhelmiina

Josefiina 12.04.1837, k 17.04.1837,

pso B, miehen B 26.07.1854

Antti Aaponpoika Putti,

s 18.07.1792, k 1502.1865

Meskalan Putin vanhaisäntä.

pso C 21.07.1870

Mauri Jaakonpoika Ala-Horila

s 24.09.1839,

Vmt: Syytinkimies Jaakko Jaakonp. Horila

s 17.09.1795 ja Anna Antintr. s 06.03.

1797.

Taulu 8.

Iisakki Jaakonpoika Rekola,

s 25.10.1811,

15.11.1850 Iisakki otti muuttokirjan Saimaan kanavan työmaalta Tyrvälle jonne ei koskaan saapunut, ei myöskään lähipitäjiin eikä Pietariin.

psa 1845

Eeva Karoliina Matintytär Maijala,

s 05.11.1822,

Vmt: Tyrvään Roismalan kylän Maijalan isäntä Matti Juhonpoika ja Ulla Jaakontr

Lapsia:

Johanna Wilhelmiina 05.12.1847

Heikki Willehard

Eevanpoika 11.10.1854

Taulu 9.

Aapo Jaakonpoika Rekola,

s 09.12.1814,

psa A

Johanna Matintytär Tammela,

s 22.05.1823, k 28.08.1849

Vmt: Kiikan Gudmunttilan Tammelan isäntä Matti Antinp. ja Maria Heikinr.

Lapsia: Ennen vihkimistä Johannalla

Kaarlo 06.06.1847

psa B 28.05.1850

Anna Karoliina Juhontytär

s 14.05.1826, k 1870-luvulla

Vmt: Tyrvään Tyrväänkylän Ryssän Pyhäniemen torppari Juho Juhonp. ja Anna Aapontr.

Lapsia:

Oskari Viktori 23.03.1851, k 07.09.1855

Aapo Amos 10.07.1853

Selma Severiina 13.09.1854

Eedla Karoliina 11.08.1856, k 20.10.1857

Eedla Karoliina 23.11.1859

Frans Aukusti 10.10.1861

Taulu 10.

Maija Stiina Heikintytär Apiainen,

s 09.03.1821,

psa **Matti Matinpoika,**

s 05.05.1813 Huittinen, k 26.05.1867

Vävy, Apiaisen isäntä, kuudennusmies.

Lapsia:

Amalia Serafiina 30.01.1842

Matti Mauri 24.04.1844

Juho Viktori 02.04.1847

Heikki Malakias 24.11.1849

Kustaa Albin 15.02.1852

Maria Eufrosyne 25.03.1854

Juho Eugen 19.07.1856

Taulu 11.

Anna Liisa Jaakontytär Rekola,

s 26.09.1822,

psa 1840

Matti Mikonpoika,

s 09.03.1815, k 29.05.1867

Vävy, Rekolan isäntä.

Lapsia:

Eeva Stiina 13.06.1841

Anna Liisa 13.01.1843

Heikki Fabian 19.01.1847

Hilma Karoliina 05.02.1849, k lapsena.

Sofia Wilhelmiina 18.05.1851, k lapsena.

Pauli 25.02.1853

Matti Mauri 25.04.1855

Hilda Sofia 21.01.1857

Taulu 12.

Karoliina Jaakontytär Rekola,

s 04.04.1826,

psa 14.07.1847

Juho Wilhelm Matinpoika,

s 22.12.1827,

Vmt: Pappilan Skyttälän torppari Matti Matinp., s 1796 ja Katariina Tuomaantr., s 1795.

Lapsia:

Juho Mauri 14.06.1848

Käytetyt lähteet:

Karkun, Kiikan, Mouhijärven, Tyrvään, Urjalan ja Saimaan kanavasurakunnan mikrofilmatut kirkolliset lähteet.

Antti Nummi: Radioesitelmä kiikkalaisesta kansanpelimannista Ahlforsin Aaposta.